

פרד"ס לוי יצחק

שיעורים בפרשת השבוע מהפשט עד הסוד
לאור תורת רבי לוי יצחק שניאורסון

פרד"ס לוי יצחק

שיעורים בפרשת השבוע מהפשט עד הסוד
לאור תורת רבי לוי יצחק שניאורסון
יוצא לאור ליום ההילולא כ' מנחם-אב ה'תשפ"ו 2026

להורדת דפי מקורות ועוד
סרקו את הקוד

עורכים: חיים הבר, שניאור סגל
הגהה: דוד בריקמן
עיצוב כריכה: יוסי ויספיש
מסת"ב: 0-200-596-965-978

מו"ל: מכון ללמוד וללמד | +972-54-2577016 | chaimheber@gmail.com

© כל הזכויות שמורות למו"ל

פתח דבר

יש ספרי פשט, יש ספרי רמז, יש ספרי דרש ויש ספרי סוד. ספר 'פרד"ס לוי יצחק' מוליך את הלומד במסע בין ארבעת רבדי הפרד"ס - מן הפשט ועד הסוד.

חיבור זה נכתב לאור דרכו הייחודית של הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון. דרכו עומדת על שתי רגליים: 'תורה אחת' ו'תורת אמת'.

'תורה אחת' - הנגלה והנסתר אינם חלקים נפרדים, אלא אדרבה, שני צדדים של תורה אחת. כך כותב רבי לוי יצחק לבנו הגדול: "המאמר בכללותו טוב מאד, שיש בו חריפות ובקיאיות... אמנם בני מחמדי, עצתי אמונה לך, כי תראה בכל ענין כמו זה, להוסיף יותר פלפלין ומלח... על פי חכמת האמת, על פי קבלה... וכל העניינים יעלו אז כפתור ופרח" (לקוטי לוי יצחק אגרות קודש עמ' שז).

'תורת אמת' - כל פרט בתורה מדויק, כולל פרטים הנראים טכניים, כמו שמות ומקומות. זאת, משום שכל התורה מאת ה'. כפי שמופיע במכתב אחר לבנו: "אין ספק כלל וכלל, שכל מה שנאמר בתורה שבכתב ובתורה שבעל-פה הן בהלכה והן באגדה, ובכל הספרים שחיברום חכמים צדיקים שלמדו תורה לשמה, וכן ההלכה שעלי' אמרו אחר כך שבדוּתא היא - כולם ממש אמר ה'" (שם עמ' רסו).

את דרכו זו המשיך בנו, הרבי מליובאוויטש, שעסק רבות בביאור תורת אביו ובהפצתה לרבים, בבחינת "בן יכבד אב". הרבי ביקש מהציבור להגות בתורת אביו: "ועלי החובה והזכות גדול להציע ולבקש וכו' - ללמוד בהתוועדות מתורתו".

ספר 'פרד"ס לוי יצחק' כולל שיעורים במגוון נושאים, לפי סדר פרשיות השבוע והמועדים. כל שיעור בנוי משני חלקים: תחילה הנגלה - פסוקים, חז"ל ומפרשים; ולאחר מכן תורת הנסתר, עם דברי רבי לוי יצחק, המאירים את הנושא באור חדש. הספר מיועד 'ללמוד וללמד' - הן ללימוד אישי והן להעברת שיעורים ברבים.

בשיעורים שולבו ציטוטים מן המקורות. הם מופיעים גם בדפי מקורות למשתתפים, אותם ניתן להוריד ולהדפיס דרך הקישור שמופיע בתחילת הספר.

הספר הוא פרי עבודה משותפת של הרב חיים הבר והרב שניאור סגל. תודה לרב דוד דובוב, עורך 'לקוט לוי יצחק', ולרב אלי וולף, עורך 'ניצוצי לוי יצחק', שסללו את הדרך ללימוד תורת רבי לוי יצחק. תודה לרב זלמן גורליק, על הסיוע הרב.

תקוותנו שהספר יסייע ללומד לפתוח צוהר לעולמו המופלא של רבי לוי יצחק, ולטעום מתורתו המאחדת את הנגלה והנסתר לתורה אחת. טעמו וראו כי טוב ה'!

יום ההילולא כ' מנחם-אב ה'תשפ"ו

תוכן עניינים

		7	חומש בראשית
	פרשת ורא		פרשת בראשית
124	הלימונדה של פינחס	8	איפה ה' נמצא?
	פרשת בא		פרשת נח
134	מחלוקת הסבא והנכד	17	בשביל ישראל
	פרשת בשלח		פרשת לך לך
147	השם המפורש	30	היום יום הולדת
	פרשת יתרו		פרשת וירא
157	סיני ועוקר הרים	39	מי קודם?
	פרשת משפטים		פרשת חיי שרה
166	סדרי משנה	49	בן 18 לחופה
	פרשת תרומה		פרשת תולדות
175	משמר כבוד	59	האציל שהציל
	פרשת תצוה		פרשת ויצא
184	12 מי יודע?	66	זיווג משמים
	חג פורים		פרשת וישלח
194	עד דלא ידע	75	קטונתי
	פרשת ויקהל-פקודי		פרשת וישב
204	11 מי יודע?	84	החלום ופתרונו
213	חומש ויקרא		חג חנוכה
	פרשת ויקרא	91	מסכת חנוכה
214	הקומץ משביע		פרשת ויגש
	פרשת צו	100	סודו של היין
223	מזמור לתודה		פרשת ויחי
	פרשת שמיני	107	עוד אבינו חי
232	בין סנפיר לקשקשת	115	חומש שמות
	פרשת תזריע		פרשת שמות
244	משנה לעילוי נשמה	116	טוביה רבנו
	פרשת מצורע		
253	מחלוקת בגן עדן		

375	חומש דברים		פרשת אחרי־קדושים
	בין המצרים	263	נכנסו לפרד"ס
376	חמישה מי יודע?		פרשת אמור
	פרשת ואתחנן	274	סייג לחכמה שתיקה
385	ותן חלקנו בתורתך		פרשת בהר־בחקותי
	פרשת עקב	282	בן יכבד אב
394	המשנה הראשונה		חומש במדבר
	פרשת ראה	291	פרשת במדבר
405	זורע צדקות		מעשה ברבן גמליאל
	פרשת שופטים	292	פרשת נשא
415	מה הוא זומם?		זכו שכינה ביניהם
	פרשת כי תצא	302	פרשת בהעלותך
425	בית השלום		13 מי יודע?
	פרשת כי תבוא	311	פרשת שלח
434	השווה והשונה		אגדות הפרד"ס
	פרשת נצבים־וילך	320	פרשת קורח
444	לא בשמים היא		חידת קורח
	ראש השנה	329	ג' תמוז
455	שנה מתוקה		בנו וממשיך דרכו
	צום גדליה	339	פרשת בלק
464	חידת צום גדליה		שמו של משי"ח
	יום כיפורים	349	פרשת פינחס
473	יצא צדיק		סדר מועד
	חג סוכות	357	פרשת מטות־מסעי
483	שיחת הסכך		תפילת הרוצח
		367	

חומש בראשית

פרשת בראשית

איפה ה' נמצא?

השאלה הזו מסקרנת כל אדם: איפה ה' נמצא?
אביי ורבא נשאלו בשאלה הזו בילדותם
וכל אחד מהם השיב בצורה שונה
מה טיבה של המחלוקת ביניהם
ומה הקשר ליתר מחלוקות אביי ורבא?

הקדמה

פתיחה: איפה ה' נמצא?

נקודה למחשבה: אם היו שואלים אותך איפה ה' נמצא, מה היית משיב? לאיזה כיוון היית מצביע?

זו שאלה עתיקה, שמעסיקה את האנושות משחר ההיסטוריה. יתכן שהתיעוד הראשון בהיסטוריה על אדם שעסק בשאלה הזו, היה ביחס לילד בגיל שלוש, הלוא הוא אברהם אבינו, שחיפש מי מנהיג את העולם והיכן הוא נמצא.

הנה שני סיפורים המייצגים שני צדדים:

מצד אחד מספרים על אחד הצדיקים, שבהיותו ילד, אמר לו חסיד מבוגר - אתן לך מטבע אם תאמר לי איפה ה' נמצא. הילד השנון השיב בחריפות: ואני אתן לך שני מטבעות אם תאמר איפה ה' לא נמצא. כלומר, הקב"ה נמצא בכל מקום.

מצד שני מסופר על הרבי מקוצק, שפעם שאל את חסידיו היכן ה' נמצא. הם תמחו על השאלה, הלוא "מלוא כל הארץ כבודו" ו"לית אתר פנוי מיניה". אך הרבי מקוצק אמר: הקב"ה נמצא היכן שנותנים לו להיכנס.

הנושא: איפה ה' נמצא?

בשיעור נלמד סיפור על שני חכמים שנשאלו בשאלה הזו בעת ילדותם, וכל אחד ענה תשובה שונה. נגלה את העומק שטמון בתשובות השונות הללו, הן לפי הנגלה והן לפי הנסתר.

חלק ראשון: נגלה

א. גמרא: המחלוקת הראשונה בין אביי ורבא

בין מאות חכמי התלמוד, בולטים שני חכמים: אביי ורבא. שניהם היו חברים, והלכות רבות נאמרו בשם שניהם ביחד, "אביי ורבא דאמרי תרווייהו". אך יותר מכך הם היו 'ברי פלוגתא', ונחלקו כמות עצומה של מחלוקות, שיש הטוענים שהיא המספר הרב ביותר של מחלוקות בין שני חכמים - למעלה מ-400 מחלוקות, יותר ממספר המחלוקות שבין בית שמאי לבית הלל, העומד על כ-300. כאשר חז"ל מבקשים לתת כינוי כללי לתורת הנגלה, הם אומרים 'הוויות דאביי ורבא' (סוכה כח, א).

והנה, הגמרא מספרת כיצד הכול התחיל. בהיותם ילדים קטנים, ישבו שניהם בפני החכם רבה, והוא שאל אותם היכן הקב"ה נמצא. כמובן, הקב"ה נמצא בכל מקום, ובכל זאת רבה ביקש לדעת היכן במיוחד השכינה שורה. רבא הצביע למעלה, לעבר התקרה, אביי יצא החוצה והצביע לעבר השמים. אמר רבה, שמכאן רואים ששניהם יהיו תלמידי חכמים.

אביי ורבא היו יושבים לפני רבה. אמר להם רבה: למי מברכים? אמרו לו: לרחמן (-לה). – והרחמן, היכן הוא יושב? רבא הצביע לעבר התקרה, אביי יצא החוצה והצביע לעבר השמים.

אמר להם רבה: שניכם תהיו חכמים. זהו שאומרים אנשים: דלעת, דלעת, מקטנותה ניתן לדעת (-מה יהיה בסופה) (ע"פ ברכות מה, א).

חז"ל מביאים את הפתגם העממי: "בוצין, בוצין, מקטפיה ידיע" – הדלעת, מקטנותה אפשר לדעת איך היא תגדל ואיזו איכות תהיה לה. זאת, בתור רמז לכך שמילדותם של אביי ורבא, אפשר לחזות את העתיד הצפוי להם¹.

¹ ואכן, מוצאים מקרים בהם צפו את העתיד של האדם באמצעות מה שאירע בילדותו. המפורסם ביותר הוא משה רבנו, שבהיותו ילד קטן בבית פרעה, לקח את הכתר מראש פרעה, ונחשד כמי שעתיד למרוד בו. לשם כך נעשה 'ניסוי', לבחון את הבנתו, בו הציבו בפניו בצד אחד יהלומים ובצד שני גחלים. משה הושיט את היד לעבר היהלומים, אך מלאך הוויז את ידו לכיוון הגחלים (שמות רבה א, כו). במקרה אחר מסופר שביום גשום, החכמים לא נכנסו ל'בית הועד', ובמקומם החליטו הילדים לעשות 'בית ועד', ודנו במשמעות של האותיות הסופיות. מסיימת הגמרא ואומרת: "ועמדו כולם בני אדם גדולים", וביניהם היו רבי אליעזר ורבי יהושע (ירושלמי מגילה א, ט).

ב. שאלה: מה החכמה המיוחדת?

אפשר היה לחשוב שיש כאן סיפור של ילדים, התרחשות מעניינת אך חסרת משמעות. אולם ההתפעלות של רבה, שהסיק מתשובתיהם ששניהם יהיו תלמידי חכמים, מלמדת שראה חכמה מיוחדת בתשובות. מפרשי הגמרא מתחבטים בשאלה, מה החכמה המיוחדת?

יש אומרים כי החכמה הייתה בכך שלא ענו במילים איפה הקב"ה נמצא, אלא הסתפקו בהצבעה באצבע בלבד. זו החכמה המיוחדת, כי דרך החכמים לקצר במילים, ועדיף עוד יותר לעשות הבעה כלשהי שתחסוך כל שימוש במילים, בבחינת "סייג לחכמה שתיקה".

מדקדקין העולם, איזהו חריפות גילו אביי ורבא בתשובותיהם, עד כי שפט רבה מהם כי יגדלו ויהיו רבנן?...

הנה מצינו בפסחים "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה"... ומעתה יובן כי יגדל יותר יתרון האדם המבין להודיע מצפונות מחשבותיו מכלי לדבר ולפתוח שפתיים כלל. וכזאת הראו אביי ורבא בקטנותם, כי רבה שאל אותם למו מברכין, והם לא השיבו מענה כלל, כי אם רמזו רמזיה בתנועת ידם (חזון ישעיהו).

ג. מפרשים: מה המחלוקת בין אביי לרבא?

רבים מהמפרשים סבורים כי מאחורי התשובות מסתתרת מחלוקת עמוקה, שקשורה לאישיות השונה של אביי ורבא.

הסבר אחד קושר את ההבדל ביניהם לרקע המשפחתי השונה. אביי היה יתום מאביו ומאמו, ודודו רבה בר נחמני גידל אותו ולקחו תחת חסותו. יש אומרים ששמו 'אביי' הוא כינוי שניתן כראשייתיות של הפסוק "אשר בך ירוחם יתום" (הושע יד, ד). רבא גדל בבית אביו, האמורא רב יוסף בר חמא, שדאג לכל מחסורו הגשמי.

לכן רבא הצביע לעבר התקרה, כי יש לו מחסה ומשענת, והוא חש כיצד המזון שמגיע מהבורא עובר דרך ההורים; אולם אביי, שהיה יתום, הצביע ישירות לעבר השמים, משום שהיתום מרגיש בצורה ברורה יותר את התלות הישירה בבורא עולם.

כן מסופר על רבי יהושע, שהלך לרומא, ואמרו לו שיש ילד בבית הכלא. אמר רבי יהושע התחלה של פסוק, והילד סיים את הפסוק. אמר רבי יהושע: "מובטחני בו שמורה הוראה בישראל". הוא פדה את הילד תמורת סכום גדול, והילד גדל והתפרסם כרבי ישמעאל בן אלישע (גיטין נח, א).

כפי שנאמר "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני" (תהילים כז, י), והקב"ה נקרא "אבי יתומים" (תהילים סח, ו).

מי שגדל מנעוריו בטוב בבית אבותיו, הגם שיודע ומכיר בהשגחת הבורא יתברך, שהוא המפרנס לבית אביו, עם כל זה אין מכיר כל כך בחסדי הבורא יתברך כמו היתום רחמנא ליצלן, אשר לחמו מוטלים על אחרים...

אביי, אשר הי' יתום, כידוע שתיבת 'אביי' נוטריקון "אשר כך ירוחם יתום", ונתגדל בבית רבה. לכן כאשר שאלוהו ורחמנא היכא יתיב, נפיק לברא ואחוי כלפי שמיא, היינו שהראה אשר עליו נמשך חסד הבורא במידה גדולה (בית פינחס).

הסבר אחר מתמקד בכך שזה היה בפנים וזה יצא לחוץ, דבר שנובע מהבדלי העיסוק ביניהם בבגרותם. הגמרא אומרת שרבא עסק בעיקר בתורה, אך אביי עסק גם בתורה וגם בגמילות חסדים. העוסק בתורה נקרא 'יושב אוהל', ולכן רבא הצביע לעבר התקרה; אך מי שעוסק בגמילות חסדים, צריך לצאת החוצה לבדוק אם יש נזקקים, כמו אברהם אבינו שיצא מחוץ לבית לחפש אורחים. לכן אביי יצא החוצה.

אמרינן במסכת ראש השנה דף י"ח עמוד א': רבא (גירסת העין יעקב שם) הוי עסיק בתורה, ואביי עסיק בגמ"ח וכו'. והנה, העוסק בתורה נקרא 'יושב אוהל', אבל מי שעוסק בגמ"ח צריך לצאת החוצה לראות אם יש עובר אורח או נצרך לצדקה וגמ"ח, כמו שמצינו אצל אברהם אבינו... ועל כן רמז רבא על מקום כבודו של הקב"ה בעודו יושב באהלו של תורה, ואחוי לשמי טללא. אבל אביי נפק לברא, לפי מידת עבודתו (ילקוט המאירי).

חלק שני: נסתר

ד. תורת הסוד: בין מקיף לפנימי

כאשר פוגשים מחלוקת, השאלה הטבעית היא: מי צודק? אף במחלוקת הזו, נשאלת השאלה היכן הקב"ה נמצא - האם כמו רבא שהצביע לעבר התקרה, או כמו אביי שהצביע לכיוון השמים?

ידועים דברי חז"ל ש"אלו ואלו דברי אלוקים חיים". תורת הסוד מלמדת כיצד שתי הדעות משתלבות ונכונות. הקב"ה מתגלה לעולם בדרכים וצורות שונות, ויש דרגות

אלוקיות שונות ומנוגדות, כמו 'קודשא בריך הוא' לעומת 'שכינתיה'; שם 'הוי"ה' לעומת 'אלוקים' ועוד.

כך, לדוגמה, יש שני סוגי התגלות - יש 'אור פנימי' שהוא אור מצומצם, שעובר התאמה כדי שיוכל לחדור בתוך פנימיותו של המקבל, כמו מזון שנכנס לגוף האדם, או כמו חכמה שהאדם לומד ומכניס לתוכו; לעומת 'אור מקיף', שהוא אור אין-סופי ובלתי מצומצם, שמפאת עוצמתו אינו יכול לחדור פנימה לכלי המקבל, אלא מקיף מסביב.

ברוך זו, בספר 'אדרת אליהו', של בעל 'משנת חסידים', הוא מבחין בין התשובות, שאביי ורבא התייחסו לשתי דרגות באור האלוקי - רבא שהצביע על תקרת הבית, רמז לאור הפנימי; לעומת אביי שהצביע לעבר השמים, רמז לאור המקיף.

אחוי לשמי טללא – הוא בפנימיות הבית, וירמוז לאור פנימי.

נפק לברא אחוי כלפי שמיא – וירמוז לאור מקיף (אדרת אליהו).

ה. תורת לוי יצחק: בין מקיף הרחוק למקיף הקרוב

הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון הולך בדרך דומה אך שונה במעט. לדידו, שתי התשובות מתייחסות לאור המקיף, שהרי גם בית מקיף את האדם, בשונה ממזון שחודר פנימה לתוך הגוף. אולם באור המקיף עצמו יש שתי דרגות: יש 'מקיף הרחוק', שהוא אין-סופי לגמרי, ואין לו כל שייכות לאור הפנימי; ויש 'מקיף הקרוב', שהוא קצת מצומצם, ובשלב מאוחר יותר יגיע ממנו האור הפנימי.

שתי דרגות ה'מקיף' מקבילות לשתי אותיות סתומות - אות ס' ואות ס'. מקיף הרחוק רמוז באות ס', שהיא עגולה באופן יחסי, ועיגול מייצג אין-סופית, כי אין בו התחלה וסוף, וכל החלקים של העיגול רחוקים במידה שווה מנקודת האמצע.

מקיף הקרוב רמוז באות מ' סופית - ס'. אף היא אות סגורה, אך האות הזו מרובעת, והריבוע מלמד על סדר וצמצום מסוים, כיון שיש קצוות מוגדרות שניתן לאחוז בהם, והאות ישרה ויושבת בצורה יציבה יותר. כמו-כן, לאות מ' סתומה יש גירסה נוספת של מ' פתוחה, ואות פתוחה רומזת להשפעה פנימית, כי מהמקיף הקרוב מגיע האור הפנימי. לעומת ס' שאין לה גירסה פתוחה, כי מהמקיף הרחוק אין השפעה של אור פנימי.

יש ב' בחינות מקיף:

א' – מקיף הרחוק, שאין בו שום אחיזה, ואין לו שייכות להאור פנימי... כמו אות ס' שהוא סתום לעולם, ועגול מכל צד, שאין בו שום אחיזה, והוא סתום לעולם, שאינו נפתח, שענין פתיחה מורה על המשכה בפנימיות.

ב' – מקיף הקרוב, שיש בו קצת אחיזה, ויש לו שייכות לאור פנימי, שממנו נמשך אחר כך אור פנימי. והוא כמו אות מ' סתומה, שאם שהוא סתום, שמורה על בחינת מקיף שהוא בהעלם, אך הרי הוא מרובע, שמורה שיש לו התיישובות ויש בו אחיזה קצת. וממנו יומשך אחר כך בחינת אור פנימי, והוא מה שמ' סתומה יכולה להיפתח ויעשה ממנו מ' פתוחה...

לאור זאת מסביר רבי לוי יצחק, שההבדל בין אביי לרבא הוא ההבדל שבין המקיף הרחוק למקיף הקרוב, בהתאם להבדל בשורש נשמותיהם:

הדרגה הרוחנית של נשמת אביי הייתה שייכת לאור האלוקי בדרגת המקיף הרחוק, אות ס', ולכן אביי הצביע לעבר השמים, שהם רחוקים ועגולים;

מנגד, נשמתו של רבא הייתה שייכת לדרגת המקיף הקרוב, מ' סתומה, ולכן הצביע למקום קרוב יותר, לתקרת הבית. בפרט שבדרך כלל הבית מרובע, כמו מ' סתומה. כך הוא הדין ביחס לצרעת הבית, שבית מרובע מיטמא, ואילו בית עגול אינו יכול להיטמא (נגעים יב, א).

ננסה 'לתרגם' את ההבדל בין גישת המקיף הרחוק לגישת המקיף הקרוב, למילים המובנות לנו באופן 'פנימי'. המקיף הרחוק הוא לגמרי מעל המציאות, וגישה כזו רואה את האמת האלוקית כמות שהיא, גם אם היא רחוקה ממימוש במציאות הגשמית; לעומת זאת המקיף הקרוב מחובר יותר למציאות, וכל עיקרון הוא מנסה להתאים אותו לקרקע המציאות. אפשר לומר שזה בערך ההבדל בין גישת ה'רצוי' (אביי) לגישת ה'מצוי' (רבא).

מסיבה זו, מסביר רבי לוי יצחק, ההלכה נפסקה בכל המחלוקות דווקא כדעת רבא ולא אביי, למעט שש מחלוקות שהסימן שלהן 'יע"ל קג"ס', שבהן ההלכה כאביי. מפני שההלכה נפסקת לפי המציאות בעולם, "לא בשמים היא", ודעת רבא מחוברת יותר למציאות.

והנה, אביי שייד לבחינת מקיף הרחוק, אות ס', שהוא עגול; ורבא שייד לבחינת מקיף הקרוב, אות מ', שהוא מרובע. וראי' לזה ממה שאיתא בברכות...

רבא אחוי לתקרת הבית, שהוא מקיף הקרוב, ובית בכלל הוא מרובע (וכמו לענין נגעי בתים, צריך להיות שהבית יהי' מרובע, כדאיתא בנגעים ריש פרק י"ב ע"י שם), והיינו כמו המקיף דמ' סתומה.

ואביי אחוי כלפי שמיא, מה ששמים הוא בחינת מקיף, מוכן שהוא בחינת מקיף הרחוק... ושמים הם עיגוליים, היינו כמו אות ס' הסתום, שהוא עגול...

רבי לוי יצחק מוסיף פרפרת מופלאה, המלמדת כיצד הכול מדויק בתכלית הדיוק. האבחנה בין אביי ורבא, אותיות ס' ומ', משתקפת גם במספר השנים שהם חיו. הגמרא אומרת (ראש השנה יח, א, לפי גירסת רש"י ועין יעקב) שאביי ורבא היו צאצאים של עלי הכהן. על בית עלי רבצה קללה של מיתה בקיצור ימים ושנים, בעקבות העובדה שבני עלי ניצלו את מעמדם בצורה בלתי ראויה.

והנה, היה הבדל בין אביי לרבא: רבא, שעסק בתורה, הסתלק בגיל ארבעים; ואילו אביי, שעסק גם בגמילות חסדים, האריך יותר שנים והסתלק בגיל שישים. הלוא זה בדיוק ההבדל ביניהם, ההבדל שבין אות מ' - ארבעים, לאות ס' - שישים.

וכן יהא, דאיתא במסכת ראש השנה דף ח"י: אביי ורבא תרווייהו מדבית עלי קאתו, רבא דעסק בתורה חי מ' שנין, אביי דעסק בתורה ובגמ' ח' ס' שנין (תורת לוי יצחק עמ' קלט).

1. מחלוקת נוספת: בין רצוי למצוי

לאור ההבנה שהסיפור על ילדותם של אביי ורבא מייצג את ההבדל בין נשמותיהם, האם הם שייכים למקיף הרחוק - אביי, או המקיף הקרוב - רבא, מסביר רבי לוי יצחק מחלוקת שונות בין אביי ורבא, שבהם הם ממשיכים את שיטתם שהתבטאה בעת ילדותם.

הנה דוגמה אחת שבה משתקפות הגישות השונות - ביחס ל'קידושין שאין מסורין לביאה'. מדובר במקרה שאדם מקדש אשה, אך בפועל הוא לא יכול לממש את הקידושין ולשאת אותה מסיבה כלשהי. הדוגמה הקלאסית היא אדם שמקדש אחת משתי אחיות, מבלי לציין מי מהן מקודשת. לכן אסור לו לשאת אף אחת מהן, שמא השנייה היא המקודשת, ואז אחותה אסורה עליו באיסור של 'אחות אשתו'.

נקודה למחשבה: לאור הגישות השונות, מה יהיו עמדות אביי ורבא בנושא?

נחלקו אביי ורבא ביחס ל'קידושין שאין מסורין לביאה', האם יש תוקף לקידושין שאי אפשר לממש אותם, או שהמימוש מהווה תנאי בקידושין.

קידושין שאין מסורין לביאה - אביי אמר: הוּו קידושין, רבא אמר: לא הוּו קידושין. אמר רבא, בר אהינא אסברא לִי: "כי יקח איש אשה ובעלה" - קידושין המסורין לביאה הוּו קידושין, קידושין שאין מסורין לביאה לא הוּו קידושין (קידושין נא, א).

ז. תורת לוי יצחק: אביי ורבא לשיטתם

ניתן לראות כאן בצורה מובהקת את הבדלי הגישות הנזכרים בין אביי ורבא: אביי רואה את האמת העקרונית כפי שהיא, גם אם אינה אפשרית למימוש במציאות, ולכן לדעתו יש תוקף לקידושין שאי אפשר לממש אותם; ואילו רבא מחבר את העיקרון עם המציאות, ולדידו, אין תוקף לקידושין שאינם ניתנים למימוש.

בשפת הקבלה: קידושין הם בבחינת מקיף, קשר כללי בין החתן והכלה, ואילו הביאה היא קשר פנימי. אביי, שדרגתו מקיף הרחוק, סובר שיש תוקף לקידושין גם בלי ביאה; ואילו רבא, שדרגתו מקיף הקרוב שממנו מגיע האור הפנימי, תולה את הקידושין בביאה.

והיינו מה שאביי סבירא ליה שקידושין שאינם מסורין לביאה הוּו קידושין, הוא כבחינתו, שהוא מבחינת מקיף הרחוק, אות ס', שהקידושין הללו, שאינם מסורין לביאה רבחינת המשכת אור פנימי, הוּו קידושין...

ורבא סבירא ליה דלא הוּו קידושין, כבחינתו שהוא מבחינת מקיף הקרוב, אות מ', שהקידושין הללו מסורין לביאה, המשכת אור פנימי... ולכן אם אינם מסורין לביאה... אינם קידושין (שם).

לפי הבדלי הגישות בין אביי ורבא, יתכן שאפשר להסביר מחלוקות נוספות. לדוגמה, אביי סובר שאפשר לסמוך על הנס, בעוד רבא סובר שאין סומכים על הנס² (פסחים סד, ב). אביי, שהגישה שלו הייתה גישת מקיף הרחוק שמעל המציאות, סבר שאפשר לסמוך על נס שהוא מעל המציאות; ואילו רבא, שהגישה שלו הייתה מקיף הקרוב שמחובר למציאות, חיפש כיצד כל דבר מתחבר לטבע (ראה 'עין אליהו' שמסביר בדרך דומה).

² המחלוקת נסובה ביחס לקרבן פסח, שאמור להישחט בשלוש קבוצות. אביי סובר שהיו נותנים לאנשים להיכנס לעזרה ללא הגבלה עד שהשערים היו נסגרים מאליהם בדרך נס, מבלי לחשוש שכולם ייכנסו בפעם הראשונה. רבא סובר שהיו נועלים בידי אדם את שערי העזרה לאחר שנכנסה כמות מספקת של אנשים, כי אין סומכים על הנס, ויש לוודא מראש חלוקה לשלוש קבוצות.

סיום: איפה ה' נמצא?

ראינו אפוא שתי גישות איפה ה' נמצא, האם הוא אי־שם בשמים, או שהוא קרוב אלינו. כאמור, "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", ויש לנו מה ללמוד משתי הגישות. הסיפור הבא משלב את שתי הגישות גם יחד:

צעיר יהודי מבופלו בשם אליוט לסקי, היה חבר בלהקה מוזיקלית. בשנת תשל"ג (1973) חיפש משמעות בחיים. השליח במקום, הרב נתן גוראריה, הציע לו לנסוע לרבי מליובאוויטש, לחכות ליד 770, ולפנות אל הרבי בדרכו פנימה. הצופים מהצד ראו צעיר עם שערות ארוכות עוצר את הרבי ושואל שאלה. בתחילה הרבי הרים את ידיו למעלה והורידן למטה בתנועה סיבובית בצורת עיגול. הצעיר שאל שאלה נוספת, ואז הרבי הצביע לעבר הצעיר עצמו.

אחר כך הצעיר סיפר את שאירע. בעומדו מול הרבי, התרגש ושאל את השאלה שפתחה את השיעור: "היכן אלוקים נמצא?". הרבי נתן בו מבט חודר ואמר באידיש: "בכל מקום". באומרו זאת, החווה בידיו צורת עיגול.

הצעיר השיב: "אני יודע, אבל איפה?". הרבי השיב: "בכל דבר בעולם, באבן, בעץ וכדומה".

המשיך הצעיר להקשות: "אני יודע, אבל איפה?". הרבי הסתכל עם עיניו החודרות בתוך עיניו של הצעיר, הצביע על ליבו של הצעיר ואמר: "בתוך הלב שלך". באותן שניות חש הבחור שזרם של אמונה חדר אל ליבו. התחולל בליבו שינוי, ובעקבות זאת חייו השתנו, והוא החל לשמור תורה ומצוות (מתוך ראיון של אליוט לסקי ל'מפגשים עם הרבי', jem, והשלמה מסיפורו של הרב שבתי סלבטיצקי).

הסיפור מלמד את שני הצדדים. מצד אחד, הקב"ה אכן נמצא בכל מקום, ואין מקום שפנוי ממנו. זהו העיגול הגדול, המקיף הרחוק, כשיטת אב"י. מצד שני, הקב"ה קרוב לכל אחד מאיתנו, והוא למעשה נמצא בתוך הלב שלנו, כשיטת רבא. אנו צריכים רק לגלות ולמצוא אותו בתוכנו.